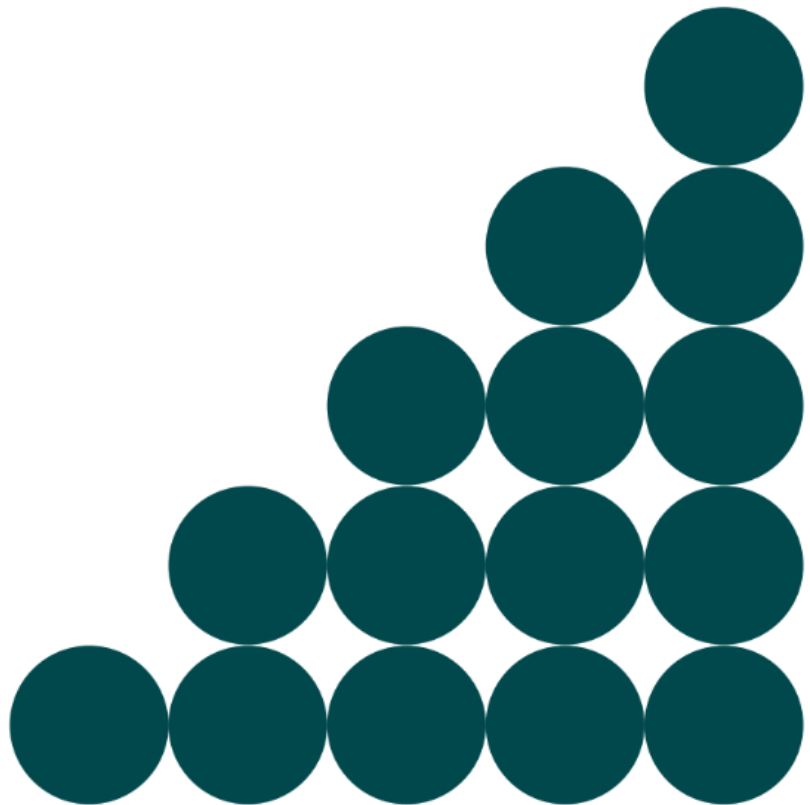

Kestävyys- ja globaalikasvatuksen suunnitelma

2026–2029

Kokkolan kaupungin varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut

Asiakirjan laatija: Globaalikasvatuksen ohjausryhmä
Asiakirjan voimassaoloaika: 2026–2029
Asiakirjan käsittely: Opetus- ja kasvatusjohtajan hyväksyntä 16.6.2026 § 39/2026
Asiakirja muilla kielillä: Plan för global- och hållbarhetsfostran 2026–2029
Karleby stads småbarnspedagogik- och undervisningstjänster

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Tavoitteet	5
3	Toimintaa ohjaavat asiakirjat	5
3.1	Kestävyys- ja globaalikasvatus opetussuunnitelmissa	5
3.2	Kestävyys- ja globaalikasvatuksen teemat kaupungin strategiassa sekä yksiköiden suunnitelmissa	10
4	Kestävyys- ja globaalikasvatus Kokkolassa	11
5	Vastuullisuuden kasvaminen	13
5.1	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	13
5.2	Ohjeita tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen	14
5.3	Ilmasto- ja ympäristötietoisuus	17
5.4	Vastuullinen kansainvälisyys	18
	Lähteet ja taustamateriaali	20
	Liitteet	
	Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (mallipohja varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen käyttöön)	
	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (mallipohja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen käyttöön)	
	Kestävän kehityksen kartoitus ja toimintasuunnitelma (mallipohja yksikön kestävyyskasvatuksen kehittämiseen)	

1 Johdanto

Kestävän tulevaisuuden edellytysten rakentaminen on tärkeä osa varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten tehtävää. Tässä Kokkolan kaupungin kestävyys- ja globaalikasvatuksen suunnitelmassa esitellään globaali- ja kestävyyskasvatuksen tavoitteita, ohjaavia asiakirjoja ja toiminnan laajempia viitekehyksiä, käsitteitä sekä näkymistä opetussuunnitelmissa. Suunnitelman tarkoituksena on toimia pohjana ja tukena varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten kestävyys- ja globaalikasvatusta toteutettaessa. Suunnitelma antaa avaimia ja käytännön työvälineitä mm. tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen, syrjinnän kitkemiseen, kiusaamisen vastaiseen työhön sekä ilmasto-, ympäristö- ja kestävyyskasvatukseen.

Kaudelle 2023-2025 laadittu uudenlainen kestävyys- ja globaalikasvatuksen suunnitelma on nyt päivitetty Maailmankoulun tiimin toimesta vastaamaan tämän hetken tilannetta. Suunnitelma löytyy Kokkolan kaupungin nettisivuilta sekä kaupungin intrasta (Horisontti). Word-mallipohjat yksiköiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien, sekä kestävyyskartoituksen tekemiseen löytyvät kaupungin intrasta. Intrasta löytyy myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun tukimateriaali, joka perustuu Opetushallituksen syksyllä 2025 julkaisemaan Sanoista tekoihin –oppaaseen.

Kokkolan kaupungin kestävyys- ja globaalikasvatuksen linjauksia määrittävät Opetushallituksen ohjaavat asiakirjat, tärkeimpänä opetussuunnitelmat. Globaali- ja kestävyyskasvatuksen toteuttamiseen velvoittavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien arvopohjat, aihekokonaisuudet ja sisällöt.

Toiminnan laajempana viitekehyksenä, jonka sateenvarjon alle kestävyys- ja globaalikasvatuksen teemat asettuvat, ovat YK:n vuonna 2015 antamat kestävän kehityksen tavoitteet (Agenda 2030, <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>) sekä Euroopan globaalikasvatuksen julistus (Global Education Network Europe GENE, Maastrichtin sopimus). Globaalikasvatuksen julistus päivitettiin ja hyväksyttiin vuonna 2022 ja se on voimassa vuoteen 2050 asti. Julistuksessa kuvataan globaalikasvatuksen tavoitteita seuraavasti: “globaalikasvatus antaa mahdollisuuden ymmärtää, kuvitella, toivoa ja toimia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, rauhan, solidaarisuuden, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon, planeetan kestävyiden ja kansainvälisen ymmärryksen luomiseksi maailmaan”. (<https://www.gene.eu/>) Globaalikasvatuksen termi sisältää ajatuksen ihmisoikeuksien ja monimuotoisuuden kunnioittamisesta, osallisuudesta ja ihmisarvoisesta elämästä kaikille nyt ja tulevaisuudessa.

Kestävä kehitys ottaa huomioon ekologisen, sosiaalisen, ekonominen ja kulttuurisen kestävyiden. Globaali- ja kestävyyskasvatuksen suunnitelma ohjaa laajentamaan tavoitteita ja toimintaa kohti kokonaisvaltaista katsantokantaa. Globaalikasvatuksen käsite on kasvatuksen kentällä ajankohtainen, mutta samaan aikaan on tärkeä puhua myös kestävyyskasvatuksesta. Globaali- ja kestävyyskasvatuksen

käsitteet voidaan nähdä rinnakkaisina tai samaa tarkoittavina. Kuitenkin eri konteksteissa on totuttu käyttämään painotuksista riippuen jompaa kumpaa. Yleensä ottaen kestävä kehitys ja globaalikasvatuksen kentän terminologia on moninainen. Puhutaan kansainvälisyyskasvatuksesta, demokratiakasvatuksesta, rauhankasvatuksesta, maailman-kansalaiseksi kasvamisesta, aktiivisesta kansalaisuudesta, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöstä, osallisuudesta, ihmisoikeuskasvatuksesta, ympäristö- ja ilmastokasvatuksesta, antirasistisesta työotteesta, mediakasvatuksesta ja -kriittisyydestä, syrjinnänvastaisuudesta, kiusaamiseen puuttumisesta ja niin edelleen. Termistövalinnoilla voidaan painottaa tavoitteissa ja toiminnassa erilaisia näkökulmia saman sateenvarjon alla olevien teemojen käsittelyssä. Kysymällä, mistä hyvä elämä rakentuu, avautuu konkreettinen kartta, joka näyttää eri teemojen välisiä yhteyksiä, jotka risteävät monella tapaa: puhdas luonto, syrjimättömyys, oikeus osallistua päätöksentekoon jne.

(kuva: <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>)

Globaali- ja kestävyyskasvatuksen työssä uusien innovaatioiden ja kehittämistyön kautta tavoitteena on uusien menetelmien luominen sekä ajan tasalla pysyminen muuttuvan maailman rinnalla jo opittuun tukien. Toimintaa kehitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (mm. järjestöt, nuorisotoimi ja yritykset). Varhaiskasvatusyksiköt ja oppilaitokset ovat osa laajempaa yhteisöä, jonka jäsenet avaavat ovensa ja astuvat ulos maailmaan edesauttaen koko yhteisön hyvinvointia eri sukupolvien

yhteyttä unohtamatta. Kokkolan oppilaitoksissa ja varhaiskasvatuksen yksiköissä tarpeet sekä toimintaympäristöt vaihtelevat, joten on luonnollista, että myös toiminnassa on erilaisia painotuksia. Lasten ja nuorten osallistaminen kestävyttä edistävään toimintaan toiveikkaassa hengessä ja iänmukaisesti – kunkin toimintaympäristön omista lähtökohdista käsin – on tärkeää.

2 Tavoitteet

Kestävyys- ja globaalikasvatus ovat läsnä varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien perusteissa.

Kestävyys- ja globaalikasvatuksen tavoitteena on:

- Toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman ja opetussuunnitelmien mukaista maailmankansalaisuuteen kasvamista
- Edistää globaalikasvatusta osana varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten arkea
- Huomioida globaalikasvatusta varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja oppilaitosten vuosisuunnitelmissa
- Antaa perusta ihmisoikeuksia kunnioittavaan osallisuuteen yhteiskunnassa
- Antaa työvälineitä kielten ja kulttuurien moninaisuuden kohtaamiseen
- Oppia yhdessä yli kieli-, kulttuuri, uskonto- ja katsomusrajojen tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
- Luoda pohjaa kestäväälle kehitykselle
- Edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa
- Tarjota oppilaille ja opiskelijoille ajantasaista ja tutkimukseen perustuvaa tietoa luontoympäristön tilanteesta ja maapallon kestävyystulevaisuudesta
- Tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuus kestävyyttä edistävään toimintaan toiveikkaassa hengessä
- Antaa oppilaille mahdollisuuksia osallistua ympäristö- ja kestävyystoimiin arjessa
- Verkostoitua alueellisesti, kansallisesti ja globaalisti konkreettisella tasolla

3 Toimintaa ohjaavat asiakirjat

3.1 Kestävyys- ja globaalikasvatus opetussuunnitelmissa

Varhaiskasvatussuunnitelmassa ja opetussuunnitelmissa painotetaan ihmisoikeuksien kunnioittamista elämän ja luonnon kunnioittamisen rinnalla. Varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelman hengen mukaisesti kestävyys- ja globaalikasvatuksen tavoitteisiin pyritään monikanavaisesti. Kokonaisvaltainen moninaisuuden arvostaminen, kestävä kehityksen tavoitteet sekä arvopohja kulkevat kasvatuksen ja opetuksen selkärankana, mutta tavoitteisiin pyritään myös oppimisen alueiden, oppisisältöjen, laaja-alaisen osaamisen sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien kautta.

Varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen tavoitteena on, että lapsista ja nuorista kasvatetaan aktiivisia yhteiskunnan jäseniä, jotka osaavat toimia paitsi demokraattisessa ja tasa-arvoisessa yhteiskunnassa, myös omalta osaltaan edistää avarakatseisuutta, globaalia vastuuta ja kestävä kehitystä yhteiskunnassa (OKM 2012:6). Globaalikasvatuksen arvopohja ohjaa avarakatseisuuteen asenteissa, globaalien ilmiöiden ja teemojen ymmärrykseen, aktiivisuuteen, uskallukseen sekä kasvattajien että lasten ja nuorten toiminnassa.

Opetushallitus on hyväksynyt esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet vuonna 2014, lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet vuonna 2019, kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet vuonna 2021 ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuonna 2022. Kaikissa näissä suunnitelmissa globaalikasvatuksen keskeiset arvot ja näkökulmat sijoittuvat laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin ja ovat keskiössä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavissa periaatteissa. Globaalikasvatus näkyy sekä läpileikkaavana arvoperustoissa että oppimisen alueiden ja oppiaineiden tavoitteissa ja sisällöissä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuinka lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa, mikä korostaa kulttuurisen osaamisen merkitystä. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapsia tulee rohkaista tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin ja luoda heille malleja moninaisuuden myönteiseen kohtaamiseen sekä tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lasten kanssa opetellaan toisen asemaan asettumista ja ristiriitatilanteiden ratkaisemista. Lapsen omaa kulttuuri-identiteetin rakentumista tuetaan sekä pidetään yllä ilmapiiriä, jossa suhtaudutaan moninaiseen ympäristöön positiivisella tavalla.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti lapsia ohjataan vastuulliseen ja niin oman itsensä sekä muut ihmiset ja ympäristön huomioivaan käyttäytymiseen. Heidän tulevaisuuden uskoaan vahvistetaan tukemalla lapsen vertaissuhteita ja kiinnittymistä lähiympäristöönsä. Lapsille annetaan osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen arjessa, ja kehittyviä yhteistyötaitoja tuetaan kannustavassa ilmapiirissä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista todetaan, että sitä kehitetään yhteisöllisyyden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, kielitietoisuuden sekä hyvinvoinnin ja turvallisuuden arvojen pohjalta. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä tulee samaten huomioida kulttuurisen moninaisuuden näkyminen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden mahdollistuminen sekä lapsen ikä- ja kehitysvaiheelle sopivat monipuoliset toiminnot.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet korostavat avointa ja kunnioittavaa suhtautumista erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Perusteissa kannustetaan lapsia osallisuuteen ja vaikuttamiseen ja korostetaan kestäväen elämäntavan periaatteita niin sosiaalisen, kulttuurisen kuin ekologisen ulottuvuuden kannalta. Esiopetuksessa on tärkeää tukea lapsen myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen ja mahdollisuuksiin vaikuttaa lähiyhteisöönsä ja -ympäristöönsä.

Esiopetuksessa tuetaan lapsen kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi, ja lapsille annetaan erilaisia vaikutusmahdollisuuksia sekä luodaan kannustavaa ilmapiiriä. Esiopetuksessa korostetaan yhteistyötä ja vertaisryhmän merkitystä lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Lapsen on lisäksi tärkeä saada kokea olevansa oikeutettu avunsaantiin sekä suojeluun ja turvallisuuden tunteeseen. Lapsen hyvinvointitaitoja tuetaan ja edistetään esiopetuksessa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan perusopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle sekä moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuurien vuorovaikutuksessa. Opetus vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää kulttuurien välistä ja sisäistä vuorovaikutusta sekä näin luo pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan niin ikään sivistystä taitona ja tahtona käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisukeskeisesti. Lukio-opetus perustuu keskeisimpiin ihmisoikeuksiin, ja pyrkii sisällössään ja menetelmissään niiden kunnioittamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Lukio-opetus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa. Kestävyys- ja globaalikasvatuksen suunnitelmaan liittyy lukion opetussuunnitelman perusteissa mainittu pyrkimys kehittää opiskelijan taitoja ja tahtoa käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Opiskelijaa tulee ohjata aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta.

Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmissa, sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on määritelty laaja-alaisia osaamiskokonaisuuksia, joilla tarkoitetaan eri oppiaineisiin liittyvien tietojen ja taitojen läpileikkaava käsittelyä opetuksen tavoitteena. Laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien yhteisenä tavoitteena on tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Globaalikasvatuksen kannalta ydinkokonaisuuksia ovat mm. kulttuuriseen ja globaaliosaamiseen, eettisyyteen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun, vaikuttamiseen, ympäristöosaamiseen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyvät tavoitteet. Näiden osana tai lisäksi painottuvat lukion opetussuunnitelman perusteissa globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

(kuva: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>)

- 4. lk: Satujen maailma
- 5. lk: Oma juttu
- 6. lk: Kaksikielinen kotikaupunkini Kokkola
- 7. lk: Itämeri
- 8. lk: Kotiseutu
- 9. lk: Yrittäjyys

Eri oppiaineissa käsitellään globaalikasvatuksen ja kestävän kehityksen teemoja. Valmiita oppimateriaaleja on saatavilla paljon opettajan työtä tukemaan. Maailmankoulun verkostosta opettajat saavat tukea toiminnan järjestämiseen mm. koulutusten ja materiaalien kautta. Globaali- ja kestävän kehityksen teemat kulkevat laaja-alaisten tavoitteiden, oppiainekohtaisten tavoitteiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien myötä oppilaan rinnalla koko polun varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

3.2 Kestävyys- ja globaalikasvatuksen teemat kaupungin strategiassa sekä yksiköiden suunnitelmissa

Kaupunkistrategiamme 2026–2029

Strategiamme kertoo, mihin suuntaan Kokkola halutaan kehittää ja mitkä teemat tällä valtuustokaudella ovat tärkeimpiä.

Strategian painopisteet jatkavat pitkälti edellisten kausien linjauksia: **yritysystävällisyys, elämyksellisyys** ja **lapsimyönteisyys** ovat tuttuja teemoja kaupunkikehittämisessä.

Kaupungin toiminnan peruspilareita ovat edelleen **osaava ja hyvinvoiva henkilöstö** sekä **kestävä talouden hoito**. Esille ovat vahvasti nousseet turvallisuus ja kansainvälisyys. Ne kytkeytyvät tiiviisti asukkaiden arkeen ja tulevaisuuteen, ja niiden pohjalta strategiaan on muotoutunut uusi painopiste: **kuntalaisten sujuvat palvelut ja kestävä toimintatapa**.

Vuosille 2026-2029 laadittu strategia tähtää siihen, että Kokkola on kaupunki, jossa ihmiset viihtyvät, yritykset menestyvät ja kaupunki kehittyy kestävällä tavalla – nyt ja tulevaisuudessa.

Toimintaamme ohjaavat arvot

Avoimuus ja yhteistyö:

Huomioimme toiminnassa yhdenvertaisuuden, elämän moninaisuuden ja kannustamme osallisuuteen. Arvostamme toisiamme, pidämme lupauksemme ja palvelemme asukkaita mahdollisimman hyvin. Kehittäessämme kaupunkia luomme toimivia kumppanuuksia alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Rohkeus ja luottamus:

Kannustamme toiminnassamme ennakkoluulottomuuteen, rohkeaan ideointiin ja kokeiluun. Rohkeus näkyy sekä päätöksenteossa että arjen teoissa. Luottamus ja avoimuus vahvistavat yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä.

Vastuullisuus ja kestävä kasvu:

Kannamme vastuuta kuntalaisten hyvinvoinnista, toiminnan vaikuttavuudesta ja kaupungin taloudesta. Rakennamme tulevaisuuden kasvua sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla.

(Lähde: Kokkolan kaupunkistrategia 2026-2029

<https://kokkola10.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=20261103-3> ,
<https://kokkola10.oncloudos.com/kokous/20261103-3-103352.PDF>)

Kokkolan kaupunkistrategiassa 2026–2029 painotetaan, että Kokkola on lapsimyönteinen kaupunki, jossa lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus ovat keskiössä. Tavoitteena on kestävästi kehittyvä, tulevaisuuteen katsova Kokkola, jossa korostuvat avoimuus, yhteisöllisyys, yhdenvertaisuus, toisten arvostaminen ja vastuullisuus. Kaupunki on liittynyt HINKU-verkostoon, jonka toiminnassa tavoitteena on hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä. Kokkolan kaupungin ilmasto-ohjelmaan sisältyy ympäristökasvatuksen osa-alue ja siihen liittyvät toimet raportoidaan Ilmastovahtiin (<https://ilmastovahti.kokkola.fi/>). Ilmasto-ohjelman tavoitteena on tukea kaupungin kestävä kehityksen työtä. Elämyksellisyys ja paikallisuus näkyvät Kokkolassa lapsille ja nuorille tarjottavissa toiminnoissa sekä myös menetelmällisenä monimuotoisuutena tapahtumissa, harrastuksissa ja palveluissa. Kokkola on mukana UNICEFin lapsiystävällinen kaupunki -mallissa, jossa edistetään lapsenoikeuksien toteutumista. Kokkolassa huomioidaan lapsinäkökulma myös päätöksenteossa lapsia ja nuoria osallistaen.

Kokkolan varhaiskasvatuksen yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat sisältävät kiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen suunnitelman sekä toiminnallisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman. Toimintasuunnitelmassa kuvataan yksikön toimintakulttuuri ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvät käytänteet yksikössä. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmassa kuvataan yhteinen näkemys siitä, mitä kiusaaminen on tai voi olla ja miten siihen puututaan. Siinä kuvataan ennaltaehkäisevät sekä jälkitoimet. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelun yhteydessä kartoitetaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön tilaa, kehittämiskohteita yksikössä ja pedagogisessa toiminnassa sekä muodostetaan kehittämissuunnitelma tämän pohjalta.

Kokkolan ruotsin- ja suomenkielisen oppilaitosten lukuvuosisuunnitelmat sisältävät kansainvälisyys- ja globaalikasvatussuunnitelman. Suunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain globaalikasvatuksen vastuupettajan ja oppilaitoksen johdon toimesta. Maailmankoulun kokoon kutsumassa vastuupettajien verkostossa jaetaan hyviä käytäntöjä, sekä arvioidaan mennyttä toimintaa. Kaupungin tasolla globaalikasvatuksen ohjausryhmä arvioi toimintaa ja tavoitteiden toteutumista tulevaisuuden kehittämiseen suuntautuen.

Opetuksen järjestäjän vuosittain toteuttaman toiminnan arvioinnin kyselyjen kautta kerätään arviointitietoa mm. opetussuunnitelmien tavoitteiden, globaalikasvatuksen tavoitteiden ja kestävä kehityksen toimintatapojen toteutumisesta. Opetuksen järjestäjien strategioiden ja koulujen globaalikasvatuksen suunnitelmien tavoitteiden seurannan ja arvioinnin pohjalta pystytään tekemään monipuolisempia kehittämisehdotuksia ja -suunnitelmia sekä järjestämään laadukkaampaa koulutusta ja jäsennellympää muuta tukea.

4 Kestävyys- ja globaalikasvatus Kokkolassa

Kokkolassa globaalikasvatuksen toimia koordinoi Kokkolan Maailmankoulu ja globaalikasvatuksen ohjausryhmä. Kestävyyskasvatuksen näkökulmasta malli on vielä työn alla, mutta yhteistyö Maailmankoulun ja globaalikasvatuksen ohjausryhmän kanssa on ollut toimiva ja synergiaetuja tuottavaa. Opetushallituksen rahoittamien KEKO Kestävä Kokkola-, Gröna färden- ja Gröna stigen-hankkeiden aikana (2022–2024) koulujen kestävyyskasvatustyötä tuettiin mm. työpajoin, materiaalipankin avulla, yleisillä ohjeistuksilla (Monialaisten oppimiskokonaisuuksien kestävyysisällöt paikallisessa opetussuunnitelmassa), opettajien lisäkoulutuksella ja toimivalla verkostolla. Tällä hetkellä tälle työlle ei ole kaupunkitasolla yhteistä ohjausta, vaan työ jatkuu koulukohtaisilla painotuksilla.

Maailmankoulu on globaalikasvatuksen tukipalvelu opettajille ja kasvattajille. Maailmankoulun tavoitteena on tuoda erilaisia, hyviksi havaittuja ja kokeiltuja materiaaleja, malleja ja toimintaa yksiköissä tehtävää globaali- ja kestävyyskasvatusta tukemaan ja helpottamaan. Maailmankoulu-toiminnan on käynnistänyt Kasvattajat Rauhan Puolesta ry vuonna 2006 Oulussa. Toiminta laajentui vuonna 2010 myös Turkuun ja Helsinkiin ja vuonna 2011 Kokkolaan. Maailmankoulu toimii nykyään myös monella muulla paikkakunnalla, ja virtuaaliset palvelut ovat saatavilla monipuolisesti. Vuoden 2010 alusta lähtien Maailmankoulujen toimintaa on koordinoanut Rauhankasvatusinstituutti. Kokkolan Maailmankoulu toimii osana tätä valtakunnallista verkostoa, mutta itsenäisesti toimien. Yhteistyötä eri toimijoiden kanssa tehdään monipuolisesti.

Lisätietoa: <https://rauhankasvatus.fi/maailmankoulu-opettajaverkosto/>

Maailmankoulun keskeisimmät työmuodot ovat materiaalin (<https://rauhankasvatus.fi/materiaalit/>), koulutusten sekä tuen ja ohjauksen tarjoaminen opetus- ja kasvatushenkilökunnalle. Koulutusten ja materiaalien osalta Maailmankoulu tekee yhteistyötä kotimaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Pääpainona Maailmankoulun suosimissa materiaaleissa on toiminnallinen ja osallistava oppiminen. Kokkolan Maailmankoulu osallistuu aktiivisesti valtakunnalliseen toimintaan sekä järjestää paikallisesti ajankohtaista toimintaa kasvattajille. Toimintaan voi tutustua mm. Kokkolan Maailmankoulun blogissa: <https://globaalikasvatuskokkola.wordpress.com/>.

Kokkolan Maailmankoulun tehtävä on:

- Tukea kestävyys- ja globaalikasvatuksen koordinoitua koulukohtaisten vastuuhenkilöiden verkoston kautta (globaalikasvatuksen vastuupettajat)
- Tarjota mahdollisuuksia verkostoitumiseen, osaamisen ja kokemusten jakamiseen
- Tarjota koulutusta ajankohtaisiin teemoihin liittyen
- Tarjota työvälineitä arjen työhön
- Arvioida kestävyys- ja globaalikasvatustoimintaa niin oppijan kuin organisaationkin kannalta yhteistyössä globaalikasvatuksen ohjausryhmän kanssa
- Toiminnasta tiedottaminen mm. sähköpostin ja sosiaalisen median välityksellä

Kokkolassa kestävyys- ja globaalikasvatus sisältävät varhaiskasvatuksen ja koulujen toimintakulttuuriin eri oppimisen alueiden, arjen käytänteiden, oppiaineiden tavoitteiden, laaja-alaisen taitojen sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien kautta. Se on osa kasvatusta, opetusta ja opiskelua sekä henkilöstön kehittämistä. Varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa keskustellaan ihmisoikeuksista ja kehitetään eettisen ajattelun taitoja, joita ovat mm. oikean ja väärän tunnistaminen, eri vaihtoehtojen erittelemine, kyky tarkastella asioita eri näkökulmista ja rohkeus valita oikeaksi koettu vaihtoehto. Toisilta oppiminen, välittäminen ja yhdessä tekemisen kulttuuri vahvistuvat osaksi normaalia arkea, jossa jokainen ansaitsee tulla kohdatuksi omana itsenään ja arvostaen.

Kokkolan varhaiskasvatuksen ja koulujen globaalikasvatusta suunnittelee ja ohjaa globaalikasvatuksen ohjausryhmä. Globaalikasvatuksen ohjausryhmään kuuluvat Maailmankoulun tiimin jäsenet sekä Sivistyskeskuksen edustus. Koulujen opetushenkilökunnasta valitaan kouluille vastuupettajat, joista rakentuu Kokkolan globaalikasvattajien verkosto, jonka kautta globaalikasvatustoiminta ulottuu jokaiselle lapselle ja nuorelle suomen- ja ruotsinkielisissä oppilaitoksissa. Oppilaitosten globaalikasvatuksen vastuupettajat tukevat kouluja globaalikasvatustyössä välittäen materiaalia ja jakaen ideoita, tietoa koulutuksista, kansainvälistymismahdollisuuksista, hankkeista ja tapahtumista, joita mm. Maailmankoulu verkostolleen tarjoaa. Lapsen ja nuoren näkökulmasta globaalikasvatus on osa arjen toimintaa ja kasvua kohti maailmankansalaisuutta erilaisin keinoin oppilaitosten erityisosaaminen huomioon ottaen. Jokaisen oppivan yhteisön tulisi tarjota yhteisölleen mahdollisuuksia kestävyys- ja globaalikasvatuksen saralla oppimiseen ja kouluttautumiseen. Oppilaskunnan ja oppilaskunnan hallituksen osallistaminen on toiminnassa tärkeää.

Hanketoiminnan tulee olla opetussuunnitelman mukaista ja hyvin perusteltua innovatiivista toimintaa. Hankkeet hyväksyy sivistysjohto ja toimintaa pohditaan yhteistyössä sivistystoimen kanssa. Hankkeiden kautta kehitetään uusia menetelmiä vastaamaan kehittämistarpeisiin.

Globaalikasvatuksen ohjausryhmän tehtävät:

- Uusien kehittämishankkeiden käynnistäminen ja tukeminen

- Kehittämishankkeisiin ja yhteistyöhön liittyvien ohjeistusten laatiminen ja päivittäminen, sekä tuki hanketoiminnassa
- Kuntakohtaisen täydennyskoulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen
- Koulujen ja varhaiskasvatustyöyksiköiden asiantuntijuuden hyödyntäminen
- Kestävyys- ja globaalikasvatuksen suunnitelman tavoitetilan toteutumisen seuranta ja suunnitelman päivittäminen

5 Vastuullisuuteen kasvaminen

5.1 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

“Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, s.15.)

”Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvoain toteutumista.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s.14.)

“Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyö on varhaiskasvatuksen ja oppilaitostemme toiminnan ydintä. Jokaisella tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus osallisuuteen ja yhteisön toimiin osallistumiseen. Jokaisella on oikeus tulla kohdatuksi arvostaen ja toisaalta jokaisen on tärkeä ymmärtää oma vastuunsa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen osalta. Oikeudet sisältävät aina myös vastuita.” (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019, s. 15)

Suomessa puhumme varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten kontekstissa sekä yhdenvertaisuudesta että tasa-arvosta. Syy tälle on lakipohjainen. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tukeva lainsäädäntö luodaan ja sitä valvotaan eri ministeriöissä, ja luonnollisesti myös koulujärjestelmämme myötäilee valtion lakimäärityä.

- Tasa-arvo: ei syrjintää sukupuolen tai sen ilmaisun perusteella. (tasa-arvolaki)
- Yhdenvertaisuus: ei syrjintää alkuperän, kansallisuuden, kielen, iän, uskonnon, mielipiteen, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen, perhesuhteiden, terveyden, poliittisten näkemysten, ammattiliittoon kuulumisen tai muun sosiaalisen tekijän perusteella. (yhdenvertaisuuslaki)

Vuodesta 2017 alkaen kaikilta oppilaitoksilta on vaadittu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jonka avulla kehitetään koulujen ja oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskäytänteitä. Vuodesta 2023 lähtien toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma on laadittu myös päiväkodeille sekä järjestäjäkohtainen suunnitelma perhepäivähoidolle ja avoimelle varhaiskasvatukselle. Kehitystyössä ja lakisääteisesti laadittavassa asiakirjassa on otettava huomioon nämä kaksi näkökulmaa (tasa-arvo ja yhdenvertaisuus), mutta molemmat voidaan sisällyttää käytännössä samaan asiakirjaan.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat varhaiskasvatuksessa ja kouluissa ovat aktiivisia asiakirjoja, joita vuosittain arvioidaan ja päätetään uusista tavoitteista ja toimenpiteistä seuraavalle lukuvuodelle. Suunnitelman kautta kiinnitetään huomiota koulun ja oppilaitoksen arjessa ja rakenteissa mm. sukupuolten väliseen tasa-arvoon, sukupuolen moninaisuuteen ja erilaisiin yhdenvertaisuuslaissa nimettyihin syrjintäperusteisiin. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelulla luodaan ja vahvistetaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimintamalleja ja arjen käytäntöjä. Lasten ja nuorten ääntä tulee kuulla päätöksiä tehdessä.

5.2 Ohjeita tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on tukea varhaiskasvatustyöryhmien, koulujen ja oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Varhaiskasvatustyöryhmät, koulut ja oppilaitokset ovat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien nojalla velvoitettuja laatimaan suunnitelmat yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi sekä kaikenlaisen syrjinnän ehkäisemiseksi. Kokkolan globaalikasvatuksen ohjausryhmä, Maailmankoulun tiimi sekä varhaiskasvatuksen toimijat ovat laatineet alla olevat ohjeet varhaiskasvatustyöryhmille, kouluille ja lukioille tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmatyön tueksi. Ohjeiden taustamateriaalina on käytetty Opetushallituksen vuonna 2025 julkaisemaa Sanoista tekoihin -opasta. Globaali- ja kestävyyskasvatuksen suunnitelman liitteistä (liite 1 ja 2) löytyy mallipohjia suunnitelmien laatimista varten. Voit käyttää yksikössäsi näitä pohjia suunnitelmien laatimiseen tai muokata tarpeitanne jollain tavoin vielä paremmin tukevan mallin. Mallipohjat löytyvät myös muokattavina Word-tiedostoina Kokkolan kaupungin intrasta (Horisontti).

1. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään yhdessä ja osallistaen

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslait ohjaavat tekemään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä yhteisesti koko yhteisön kanssa. Osallistaminen on tärkeää huomioida myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisessa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen on hyvä aloittaa sopimalla vastuuhenkilöt sekä pohtimalla, mikä on paras tapa ottaa lapset ja nuoret työskentelyyn mukaan. Yksi tapa voi olla perustaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Työskentelyssä on luontevaa käyttää osallistavia menetelmiä ja suunnittelu voidaankin sisällyttää osaksi oppitunteja. Työskentelyn onnistumisen kannalta kannattaa pohtia, miten perehdytystä

annetaan niin oppilaille kuin henkilöstöllekin. Suunnittelutyötä on perusteltua käsitellä myös kokouksissa ja vanhempainilloissa.

2. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen selvittäminen

Lähtökohtana tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tekemiselle on lähtötilanteen selvittäminen. On tärkeää selvittää, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä lapsilla ja nuorilla on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Selvityksen tekeminen on tärkeää, koska syrjintätilanteet eivät aina ole arjessa kaikille näkyviä, eivätkä erilaiset äänet pääse aina arjessa kuuluville. Selvityksiä voi tehdä ikätasoisesti esimerkiksi kyselyin, keskusteluin, tekemällä kirjoitelmia, videoita tai vaikkapa sarjakuvia. Kysely voidaan toteuttaa myös henkilökunnan keskuudessa. Keskeisiä kysymyksiä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen arvioinnissa ovat:

- Sukupuolen moninaisuus
- Esteettömyys ja saavutettavuus
- Uskonnonvapaus
- Osallistava ja antirasistinen toimintakulttuuri
- Oppimateriaalit, opetus ja ohjaus
- Häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen

Suunnitelmassa kuvataan käytetyt kartoitustoimenpiteet ja keskeiset tulokset sekä arvioidaan edellisten toimenpiteiden onnistumista.

3. Toimenpiteiden valinta

Varhaiskasvatuksessa, koulussa tai oppilaitoksessa laaditun selvityksen pohjalta valitaan toimenpiteitä, jotka kirjataan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan, ja joiden toteutumisesta seuraavat niille sovitut vastuuhenkilöt. Toimenpiteet voivat kohdistua mihin tahansa selvityksessä esille nousseeseen kysymykseen ja ne valitaan tarpeiden mukaan. Keskeistä on toimenpiteiden *selkeys, konkreettisuus ja seurattavuus*. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön toteutumisen kannalta voi olla parempi keskittyä muutama asiaan ja muutaman epäkohdan poistamiseen kuin yrittää ratkaista liian monta ongelmaa samanaikaisesti. Myös toimenpiteiden valinnassa voidaan osallistaa ja kuulla lapsia ja nuoria.

4. Kirjaaminen, hyväksyminen ja tiedottaminen

Yksiköissä ja oppilaitoksissa selvitykset ja toimenpiteet kirjataan tai muutoin dokumentoidaan koulu- tai yksikkökohtaiseksi kolmivuotiseksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaksi. Lukuvuosittain toteutettavat toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan, jonka opetus- ja kasvatustoimittaja hyväksyy. Varhaiskasvatuksessa suunnitelma, selvitys ja toimenpiteet kirjataan yksikön toiminta- ja kehittämissuunnitelmaan. Suunnitelmaan kirjataan myös sovittujen toimenpiteiden aikataulut ja vastuutahot. Tärkeintä kuitenkin on, että suunnitelma on konkreettinen ja ymmärrettävä, ja että sen esitystapa on sellainen, että se kannustaa yhteisön jäseniä omaksumaan siinä sovitut tavoitteet. Suunnitelman ei tarvitse olla kirjallinen dokumentti, vaan sen toteutustapa on vapaa (esim. video, sarjakuva, juliste tms.). Itse suunnitelman laatiminen ei ole itsetarkoitus, vaan sen tehtävänä on edistää tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen tähtäviä konkreettisia muutoksia varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa. Kuitenkin liitteenä olevat asiakirjapohjat ovat hyvä vaihtoehto suunnitelman tekemiselle. Rehtorin

tehtävänä on varmistaa, että suunnitelmasta ja koulun hyvistä käytännöistä tiedotetaan koulun tai oppilaitoksen henkilöstöä, oppilaita ja sekä heidän huoltajiaan. Koulun tai oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma julkaistaan yksikkökohtaisesti parhaaksi katsotulla tavalla (esimerkiksi Wilman tiedotteissa tai koulun kotisivuilla).

5. Toimeenpano ja sitoutuminen

Suunnitelma laaditaan kolmeksi vuodeksi, mutta sitä toteutetaan koulun arjessa joka päivä. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toimeenpanoa helpottaa se, että toimenpiteistä on sovittu yhteisesti ja suunnitelmaan on kirjattu ylös toimenpiteiden aikataulut ja vastuutahot. Vastuualueiden ja aikataulujen sopiminen tukee sitä, että hyvät ajatukset siirtyvät myös toiminnan tasolle. Avainasemassa suunnitelman toimeenpanon onnistumisessa on koko kouluyhteisön sitoutuminen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön. Lukuvuoden päättyessä työtä arvioidaan ja pohditaan jatkosuunnitelmia. Valmiista mallipohjasta (liite 1) löytyy valmiita kysymyksiä arviointityön tueksi.

6. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun aikataulu

Koulujen ja lukioiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat pyritään laatimaan samassa aikataulussa kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Kevätlukukausi 2026:

- Tehdään alkukartoitus ja nimetään työryhmä.
- Valitaan tavoitteet ja toimenpiteet.
- Sovitaan aikataulu ja vastuuhenkilöt.
- Kirjataan selvitykset ja toimenpiteet kolmivuotiseksi suunnitelmaksi ja julkaistaan ne koulun kotisivuilla tai Wilmassa.
- Kirjataan lukuvuosikohtaiset konkreettiset toimenpiteet seuraavan lukuvuoden lukuvuosisuunnitelmaan.

Lukuvuosi 2026-2027

- Tiedotetaan oppilaita, opiskelijoita, henkilökuntaa ja huoltajia suunnitelmasta.
- Toteutetaan lukuvuoden toimenpiteitä.
- Kirjataan lukuvuosikohtaiset konkreettiset toimenpiteet seuraavan lukuvuoden lukuvuosisuunnitelmaan.

Lukuvuosi 2027-2028

- Tiedotetaan oppilaita, opiskelijoita, henkilökuntaa ja huoltajia suunnitelmasta.
- Toteutetaan lukuvuoden toimenpiteitä.
- Kirjataan lukuvuosikohtaiset konkreettiset toimenpiteet seuraavan lukuvuoden lukuvuosisuunnitelmaan.

Kevätlukukausi 2029

- Aloitetaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien päivitystyö (ks. ohjeet kohdassa kevätlukukausi 2026).

5.3 Ilmasto- ja ympäristötietoisuus

Yhteisestä hyvästä ja maapallon kestävästä tulevaisuudesta huolehtiminen ovat isoja teemoja, joita ei voi varhaiskasvatuksessa ja koulussa ohittaa. Planetaarinen kestävyys ja tulevaisuuden turvaaminen ovat globaaleja, meitä kaikkia koskettavia tavoitteita. Tutkimukseen perustuvan tiedon jakaminen ja soveltaminen ikätasoisesti myös ilmasto- ja ympäristöasioista on yksi varhaiskasvatuksen ja koulujen tärkeistä tehtävistä. Lapsilla ja nuorilla on oikeus saada tietoa sekä mahdollisuus ympäristömyönteiseen, kestävästä kehitystä edistävään toimintaan. Kestävyyskasvatustyötä tehdään pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja toivoa ylläpitäen. Matkan varrella tehdyt toimet johtavat yhteisen hyvän lisääntymiseen ja kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen.

Kokkola on kesällä 2022 liittynyt HINKU-verkoston (Kohti hiilineutraalia kuntaa -verkosto). Verkoston jäsenenä Kokkolan tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi Kokkolan tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Ilmasto-ohjelman lisäksi kaupunkistrategiaan 2026–2029 on kirjattu toimintaa ohjaaviksi arvoiksi mm. vastuullisuus sekä Kokkolan tulevaisuuden rakentaminen sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla. Opetushallituksen rahoittamat ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen hankkeet KEKO Kestävä Kokkola, Gröna stigen ja Gröna färden olivat vuosina 2022-2024 osa koko kaupungin kestävyystyötä tuoden ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen näkyvästi esille koulukentällä. Hankkeisiin liittyen oli tarjolla myös koulutusta opettajille. Tällä hetkellä uusia hankkeita ei ole meneillään, vaan kestävyyskasvatustyötä edistetään kullakin koululla valittujen painotusten ja olemassa olevien resurssien mukaisesti.

Varhaiskasvatuksessa ilmasto- ja ympäristötietoisuusasiat nivoutuvat arjen toimintaan. Lapsiryhmässä tutustutaan varhaiskasvatusyksikön lähiympäristöön, vahvistetaan luontosuhdetta ottamalla retket osaksi säännöllistä toimintaa, tuetaan lasten vaikutusmahdollisuuksia esimerkiksi tutustumalla kierrätyksen ja kiertotalouden teemoihin sekä vahvistetaan tulevaisuudenuskoa rakentamalla kannustavaa ja positiivista vuorovaikutusta, missä lasten toimijuus otetaan huomioon.

Kokkolan varhaiskasvatuksessa on monenlaista ulko- ja luontopedagogiikkaa, esimerkiksi Metsämörri-toimintaa, ja päiväkodit hyödyntävät rakennettua ympäristöä ja lähiluontoa aktiivisesti. Lapsia ohjataan luontoa ja toisia ihmisiä kunnioittavaan käytökseen kaikessa toiminnassa. Konkreettisten, lasta lähellä olevien esimerkkien avulla voidaan turvallisessa ilmapiirissä käsitellä myös ihmisen toiminnan vaikutuksia luontoon ja ympäristöön.

Ilmasto- ja ympäristötietoisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa liittyy varhaiskasvatussuunnitelmassa erityisesti Tutkin ja toimin ympäristössäni - sekä Minä ja meidän yhteisömme - oppimisenalueisiin. Suunnitelmallisella ja säännöllisellä ympäristökasvatuksella tuetaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueista erityisesti osallistumisen ja vaikuttamisen, ajattelun ja oppimisen sekä itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen kehittymistä.

Ilmasto- ja ympäristötietoisuuden lisääminen kouluissa voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Alakouluissa luokanopettajat vastaavat pitkälti oman luokkansa opettamisesta ja tällöin laajempien teemojen käsittely esimerkiksi aihekokonaisuuksina ympäristöopissa on luontevaa. Kokkolan alakoulut ovat jo pitkään tehneet yhteistyötä Nuorisokeskus Villa Elban luontokoulun kanssa, mikä on lisännyt ympäristökasvatuksen mahdollisuuksia. Villa Elba järjestää mm. kummiluokkatoimintaa alakoululaisille.

Yläkouluissa ja lukioissa opetus on aineenopettajavetoista ja usein ympäristökasvatuksen katsotaan olevan biologian ja maantiedon opettajien vastuualuetta. Kuitenkin kestävän kehityksen ajatuksen ja ympäristötietoisuuden vahvistaminen edellyttää koko koulun osallisuutta. Luontosuhteen vahvistamisen kautta ohjataan lapsia ja nuoria ymmärtämään, miksi kestävän kehityksen näkökulma on merkittävä tulevaisuuttamme ajatellen.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat yksi mahdollisuus edistää kestävyyskasvatusta kouluissa. Toiminnan tueksi laadittiin Kokkolan paikalliseen opetussuunnitelmaan lisäys kestävyysteemoista monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa (osa KEKO Kestävä Kokkola – hankkeen toimia v. 2022-2024, hyväksytty opetussuunnitelmaan v. 2025), ja kokonaisuudessa hyödynnettiin niin YK:n Agenda2030 –tavoitteita kuin GreenCompia, joka on vuonna 2022 julkaistu eurooppalainen kestävyysosaamisen viitekehys. Ympäristökasvatuksellinen näkökulma on helppoa tuoda esille myös esimerkiksi koulun retkillä ja erilaisissa teemapäivissä. Ympäristöteeman liittäminen taidekasvatukseen tarjoaa oppilaille monipuolisia elämyksiä.

On tärkeää kuunnella oppilaiden ajatuksia liittyen ympäristön hyvinvointiin, kestävän kehityksen aiheisiin ja kestävään tulevaisuuteen. Oppilaskunnan hallituksen osallistaminen tarjoaa monia mahdollisuuksia kestävyystyön kehittämisen ja osallisuuden näkökulmista. Koulujen arjessa voidaan oppituntien ulkopuolellakin toimia ympäristömyönteisyyttä ja kestävyyttä edistävästi esimerkiksi kiinnittämällä huomiota ruokahävikkiin, roskien lajitteluun, yhteisestä ympäristöstä huolehtimiseen ja energiankulutukseen. Nämä ovat teemoja, jotka edellyttävät moniammatillista yhteistyötä koulujen ja kaupungin muiden toimijoiden välillä.

Oman varhaiskasvatusyksikön tai oppilaitoksen kestävän kehityksen tilannetta voi lähteä pohtimaan esimerkiksi kestävän kehityksen kartoituksen avulla (LIITE 3). Kestävän kehityksen kartoitus ei ole lakisääteinen asiakirja eikä näin ollen pakollinen laatia, mutta sen tekemistä suositellaan kestävyystyötä tukemaan. Kartoituksen tekemiseen on hyvä osallistaa niin henkilöstöä kuin oppilaitakin. Kartoituksen jälkeen voidaan yhdessä miettiä, mitkä asiat toimivat, mitä osa-alueita tulisi kehittää ja millä tavalla ja minkälaisilla toimilla kestävyystyötä voidaan edistää. Yhteisten tavoitteiden asettaminen, toimien aikataulutus ja vastuiden jakaminen ovat tärkeitä asioita myös kestävyystyössä. Myönteisessä hengessä toimiminen ja toivon ylläpitäminen ovat keskeisessä roolissa. Jokainen Kokkolan varhaiskasvatuksen- ja oppilaitosten yksikkö toimii omassa erityisessä ympäristössään ja monella koululla on jo pitkiä perinteitä erilaisten ympäristöaiheiden käsittelyssä. Näistä tekijöistä syntyy vahvuusperustainen, erilaiset kontekstit huomioiva kehittämistyön jatkumo.

5.4 Vastuullinen kansainvälisyys

Kokkolan varhaiskasvatuksessa ja kouluissa tehdään kansainvälistä yhteistyötä moninaisesti. Koulut voivat hakea opetuspalveluilta pienimuotoista tukea kansainvälisiin liikkuvuuksiin. Tuen hakuaika on vuosittain toukokuussa, jolloin tukea haetaan seuraavana lukuvuonna toteutettaville liikkuvuuksille. Opetuspalvelujen tukea voidaan myöntää opetushenkilökunnan liikkuvuuksiin ja kansainvälisten kumppanikoulujen vierailuohjelmien järjestämiseen Kokkolassa.

Varhaiskasvatusyksiköt ja koulut voivat hakea avustusta hankekaudesta 2027 alkaen kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin ja liikkuvuuksiin mm. Opetushallituksesta. Kokkolan kouluilla on mm. Erasmus+- ja Nordplus-hankkeita, joissa yhteistyökumppaneina voi olla esim. kouluja, varhaiskasvatuksen toimijoita tai muita kasvatustalouden organisaatioita eri puolilta Eurooppaa.

Opetushallituksen myöntämät hankerahat mahdollistavat muun muassa opettaja-, ohjaaja- ja oppilasvaihtoja ja yksiköiden henkilöstön täydennyskoulutusjaksoja ulkomailla. Erasmus+ -ohjelman painopistealueet ovat:

- o Osallisuus ja moninaisuus
- o Digitaalinen muutos
- o Ympäristö- ja ilmastonmuutoksen torjunta
- o Osallistuminen yhteiskunnalliseen toimintaan
- o Yhteiset arvot ja kansalaistoiminta

Nämä painopistealueet tukevat globaali- ja kestävyyskasvatuksen tavoitteita. Lisätietoa ohjelmasta löytyy Opetushallituksen sivulta: <https://www.oph.fi/fi/ohjelmat/mika-erasmus-ohjelma>.

Hankkeiden tavoitteet tukevat organisaation kehittämistavoitteita ja linkittyvät luontevasti opetussuunnitelmien sisältöihin ja tavoitteisiin. Hankkeiden teemojen kautta käsitellään globaalikasvatuksen teemoja monimuotoisin menetelmin. Toiminnan kautta luodaan henkilöstölle, lapsille ja nuorille kasvainväliseen toimintaan osallistumisen mahdollisuuksia virtuaalisesti ja fyysisten liikkuvuuksien muodossa. Eri rahoitusmallien ja yhteistyön kautta kouluilla on kansainvälistä yhteistyötä myös yli Euroopan rajojen.

Kokkolalla on useita ystävyyskaupunkeja. Useiden näiden yhteistyökuvioiden juuret ulottuvat vuosien taakse. Varhaiskasvatuksen yksiköillä ja kouluilla on mahdollisuus anoa kaupunginhallituksen avustusta ystävyyskaupungeissa toimivien yksiköiden tai koulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön ja vierailuihin.

Kansainvälisessä yhteistyössä toimitaan kestävästi ottaen käytänteissä ja toiminnassa huomioon vastuullisuuden periaatteet. Toiminnassa otetaan huomioon lasten ja nuorten erilaiset tarpeet, osallisuus ja inklusiivisuus. Vastuullisuus on arjen valintoja mm. ilmasto- ja ympäristökestävyys huomioiden. Esimerkiksi liikkuvuuksia suunnitellaan vastuullisuusnäkökulmat huomioiden. Julkisen liikenteen käytänteiden ennalta selvittely ja lentomatkustamisen hiilipäästöjen kompensointi mahdollisuuksien mukaan ovat hyviä esimerkkejä vastuullisen kansainvälisyyden käytänteistä. Lasten ja nuorten osallistaminen hankkeiden ja toiminnan suunnittelussa vahvistaa toiminnan merkityksellisyyttä ajankohtaisten näkökulmien ja tarpeiden kautta. Kansainvälisyshankkeiden teemat linkittyvät globaali- ja kestävyyskasvatuksen teemoihin moninaisesti ja yksiköiden omat painopisteet ja kehitystavoitteet näkyvät toiminnassa ja hankkeiden tavoitteissa. Erilaiset digitaaliset alustat mahdollistavat globaalin yhteistyön ympäristöystävällisesti samalla digitaalisia taitoja oppien. Esimerkiksi eTwinning-toiminta on aktiivista monilla Kokkolan kouluilla. Hankkeiden avulla kasvamme kohti vastuullisempaa tulevaisuutta moninaisuutta vaalien.

Lähteet ja taustamateriaali

Varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien perusteet:

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus.
[Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021, Opetushallitus.
[Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet 2021 \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/Kaksivuotisen_esiopetuksen_kokeilun_opetussuunnitelman_perusteet_2021)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Lukion opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf

Muu lähteet:

Erasmus+. <https://www.oph.fi/ohjelmat/mika-erasmus-ohjelma>

Euroopan globaalikasvatuksen julistus. <https://www.gene.eu/>

Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030. <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>

Kestävän kehityksen tavoitteet. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Kokkolan kaupungin strategia 2026-2029. <https://www.kokkola.fi/hallinto-ja-paatoksenteko/kaupungin-strategia/>

Maailmankoulun sivusto. <https://rauhankasvatus.fi/maailmankoulu-opettajaverkosto/>

Ohjeita ja tukimateriaalia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun. <https://www.oph.fi/kielitoiminta/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu>

Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji_0.pdf

Opas toiminnallisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelun laatimiseen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. 2023. [Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/kielitoiminta/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu)

Oulun kestävää kansainvälisyyttä -materiaali.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Ouka_vastuullinen_kv_opas_final_0.pdf

Sanoista tekoihin – opas toiminnalliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun koulussa. 2025.
[2025. https://www.oph.fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/sanoista-tekoihin-opas-toiminnalliseen-tasa-arvo-ja](https://www.oph.fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/sanoista-tekoihin-opas-toiminnalliseen-tasa-arvo-ja)

Tasa-arvolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609#P5>

Tukimateriaaleja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen. <https://rauhankasvatus.fi/tasa-arvo-toimintakulttuurin-keskioon/>

Yhdenvertaisuuslaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325#Pidm45053757322656>
YK:n 2030 kestävä kehityksen tavoitteet. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Tämä mallipohja on suunniteltu erityisesti varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen käyttöön.

Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Yksikön nimi ja laatimispäivämäärä:

1. Selvityksen tekeminen toimipaikassa

- ✓ Miten selvitystä tehdään?
- ✓ Mitä selvitys paljasti?

Tämä on suunnitelman ensimmäinen vaihe, jossa selvitetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilannetta toimipaikassa. Selvitykseen on hyvä varata reilusti aikaa. Käyttäkää hyväksenne erilaisia havainnointimenetelmiä, kuten videointia, lomakkeita, sosiogrammia, sekä osallistavia menetelmiä. Selvitystä on hyvä tehdä toimipaikan joka ryhmässä/luokassa ja osallistaa siihen mukaan koko henkilökunta.

Kehitettävä teema	Tavoite
<p><i>Valitaan tehdyn selvityksen perusteella. Mitä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä hetkiä arjesta löydettiin, jotka kaipaavat kehittämistä?</i></p>	<p><i>Minkälaista arkea tavoittelemme?</i></p>

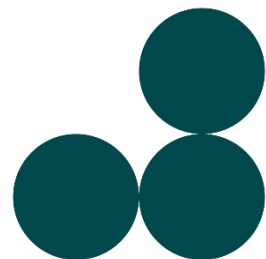
<p>2. Kehittämistoimenpiteet</p> <p><i>Nimetkää konkreettisia toimenpiteitä, joilla lähdette tavoitetta kohti ja joita on helppo toteuttaa päivittäisessä toiminnassa ja arvioida lopuksi</i></p>	<p>Aikataulu, vastuutahot, milloin arvioidaan</p> <p><i>Miten kauan toteutate toimenpiteitä? Kuka toteuttamisesta vastaa? Milloin arvioitte toimenpiteitä?</i></p>
<p>3. Arvioinnin tulokset</p> <p><i>Täytetään, kun arviointi on ajankohtaista. Missä onnistuitte? Mikä tuntui vaikealta? Pitääkö vielä jatkaa työtä samojen aiheiden parissa? Juurtuiko joku toimenpide osaksi arkea? Arvioinnissa voi hyödyntää havainnointia ja osallistaa lapsia ikätasoisesti.</i></p>	

Tämä mallipohja on suunniteltu erityisesti perusopetuksen ja lukiokoulutuksen käyttöön.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Koulun nimi

1. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään yhteistyössä ja osallistaen.

- Suunnitteluprosessi aloitetaan sopimalla vastuuhenkilöt ja nimeämällä työryhmä.
- Suunnitelma laaditaan aina yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa.
- Huoltajien mahdollisuus tulla kuulluksi esim. kyselyin.
- Perehdytys, esim. oppitunnit tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta; myös henkilöstölle!

Koulun suunnitelma:

2. Arvioidaan koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne.

- Selvitetään oppilaiden näkemys ja kokemus siitä, miten yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat koulussa.
- Ikätasoisesti esim. kyselyiden, työpajojen, keskusteluiden tai muiden menetelmien avulla.
- Selvityksen tekeminen on tärkeää, jotta koulun arjessa huomaamatta jääneet syrjäntätilanteet tulevat näkyviksi.
- Keskeisiä kysymyksiä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen arvioinnissa:
 - Sukupuolen moninaisuus
 - Esteettömyys ja saavutettavuus
 - Uskonnonvapaus
 - Osallistava ja antirasistinen toimintakulttuuri
 - Oppimateriaalit, opetus ja ohjaus
 - Häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen
- Suunnitelmassa kuvataan käytetyt kartoitustoimenpiteet ja keskeiset tulokset sekä arvioidaan edellisten toimenpiteiden onnistumista.

Koulun suunnitelma:

3. Asetetaan tavoitteet ja valitaan konkreettiset toimenpiteet.

- Alkukartoituksen pohjalta valitaan ja päätetään koulukohtaiset kehittämiskohteet ja toimenpide-ehdotukset.
- Sovitaan toimenpiteille aikataulu ja vastuuhenkilöt.
- Keskeistä on toimenpiteiden *selkeys, konkreettisuus ja seurattavuus*.

Koulun suunnitelma:

4. Kirjaaminen, hyväksyminen ja tiedottaminen

- Selvitykset ja toimenpiteet kirjataan tai muutoin dokumentoidaan koulukohtaiseksi kolmivuotiseksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaksi.
- Suunnitelman ei tarvitse olla kirjallinen dokumentti, vaan sen toteutustapa on vapaa.
- Vuosittaiset toimenpiteet kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan, jonka opetus- ja kasvatustoimittaja hyväksyy.
- Rehtori tiedottaa suunnitelmasta koulun henkilöstölle, oppilaille ja huoltajille.
- Koulun tai oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma julkaistaan yksikkökohtaisesti parhaaksi katsotulla tavalla (esimerkiksi Wilman tiedotteissa tai yksikön kotisivuilla).

Koulun suunnitelma:

5. Toimeenpano ja sitoutuminen

- Suunnitelma laaditaan kolmeksi vuodeksi, mutta sitä toteutetaan koulun arjessa joka päivä.
- Avainasemassa on koko koulu yhteisön sitoutuminen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön.
- Suunnitelman toteutuminen edellyttää myös jatkuvaa seuranta (nimetyt vastuhenkilöt)
- Lukuvuoden päättyessä työtä arvioidaan ja pohditaan jatkosuunnitelmia.
- Kysymyksiä arvioinnin tueksi:
 - Miten koulussamme on huolehdittu henkilöstön/oppilaiden/huoltajien osallistumisesta?
 - Onko koulussamme riittävät resurssit suunnitelman toteuttamiseen?
 - Miten suunnitelmassa on huomioitu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain eri syrjäntäperusteet?
 - Onko suunnitelmassa selvitetty koulun toiminnan rakenteissa ilmenevää syrjintää?
 - Onko suunnitelmassa kartoitettu koulun saavutettavuuden esteitä?
 - Miten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä on huomioitu vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden osallisuus?
 - Vastaavatko toimenpiteet ja tavoitteet koulun omia tarpeita?
 - Onko toimenpiteille laadittu aikataulu ja vastuhenkilöt?
 - Miten toimenpiteet ovat toteutuneet?
 - Onko suunnitelmasta tiedotettu henkilöstöä, oppilaita ja huoltajia?
 - Onko suunnitelma julkaistu koulun kotisivuilla tai Wilmassa?
 - Onko suunnitelma saavutettava ja ymmärrettävä?
 - Miten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö tulee näkyväksi osaksi koulun arkea?
 - Käsitelläänkö tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksiä säännöllisesti oppilaiden kanssa?
 - Koulutetaanko henkilöstöä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksissä?
 - Miten henkilöstöä sitoutetaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön?

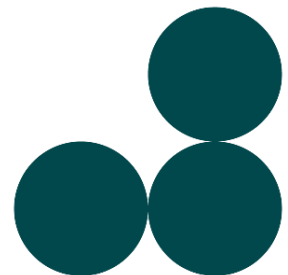
Koulun suunnitelma:

Tämä mallipohja on yksikön kestävyyskasvatuksen kehittämiseen.

Kestävän kehityksen kartoitus ja toimintasuunnitelma

Koulun nimi

Saatteeksi

Oppilaitoksen kestävä tulevaisuus edistävää työtä ei ole pikamatka vaan sitä voisi pikemminkin verrata maratonin: työtä tehdään pienin askelin, pitkäjänteisesti ja toivoa yllä pitäen. Henkilöstön ja oppilaiden osallistaminen kartoituksen tekemisessä on suositeltavaa. Matkan varrella tehdyt toimet johtavat yhteisen hyvän lisääntymiseen ja kestävä kehityksen tavoitteiden vähittäiseen omaksumiseen ja saavuttamiseen. Jokaisella oppilaitoksella on tässäkin äärimmäisen tärkeä rooli lasten ja nuorten kasvattajana ja kouluttajana. Tämä työ ei tule koskaan täysin valmiiksi.

Oheinen kartoitus pohja on tarkoitettu kestävyystyön tueksi ja on vain esimerkki siitä, miten asiaa voisi edistää. Kestävä kehityksen kartoitus ei ole lakisäätöasiakirja, mutta sen tekemistä ja sen sisältämien teemojen edistämistä suositellaan lämpimästi. Loppukartoitus suositellaan tehtäväksi koulukohtaisesti sovitun ajanjakson lopussa tai seuraavan toimikauden alussa. Tämän työkalun avulla oppilaitos voi harjoitella realististen kestävyystavoitteiden asettamista ja sitä, millä keinoin ja missä aikataulussa tavoitteet voidaan saavuttaa. Kartoitustaulukon lopussa on tyhjiä rivejä koulun omia tavoitteita varten.

Perusteluja kokkolalaisten koulujen kestävyyskasvatustyölle löytyy opetussuunnitelman lisäksi esimerkiksi Kokkolan kaupunkistrategiasta 2022 - 2025 ja YK:n Agenda 2030 -tavoitteista.

Kestävästi kehittyvä hiilineutraali Kokkola 2035

Strategiakauden menestystekijät ja teot

- Hiilineutraalit kunnat (HINKU) -verkoston liittyminen
- Kestävä kehityksen ja ilmastovaikutusten huomioiminen päätöksenteossa ja resursseissa
- Uudistuvien energiatuotantomahdollisuuksien edistäminen
- Ilmatietoisuuden lisääminen ja kotitalouksien tukeminen

Mittarit

- Hiilidioksidipäästöjen (CO₂) vähentäminen
- Lähtötaso (2019) 8,6 t / asukas

Kehittämisohjelma

- Kestävä kehityksen ja ilmastohjelma

Kokkola Karleby

Kokkolan kaupunkistrategia 2022 - 2025

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. (<https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>)

KESTÄVÄN KEHITYKSEN KARTOITUS JA TOIMINTASUUNNITELMA

Päivämäärä: _____ Laatija(t) _____

TAVOITE	ALKUKARTOITUS: Miten toteutuu tällä hetkellä?			Valitaan kehittämis-kohteeksi ja vastuuhenkilö(t)	LOPPUKARTOITUS JA ARVIOINTI: onnistuiko tämän kehittäminen? Miten toteutui käytännössä?
	hyvin	osittain	ei toimia		
<i>Kestävän kehityksen asioiden johtaminen ja hallinta yhteisössä sekä yhteistyö:</i>					
- Koulussa on kestävän kehityksen tiimi tai työryhmä					
- Koulussa on nimetty kestävän kehityksen vastuuhenkilö(t)					
- Kestävyysteemoja käsitellään henkilöstön kokouksissa					
- Kestävää kehitystä pyritään edistämään yhdessä sovitulla toimilla					
- Henkilökunta osallistuu kestävää kehitystä käsitteleviin koulutuksiin					
- Koulu tekee yhteistyötä ulkopuolisten tahojen kanssa kestävän kehityksen edistämiseksi					
- Koulussa on kestävän kehityksen toimintasuunnitelma ja sitä päivitetään vuosittain					
- Oppilaat osallistetaan kestävän kehityksen toiminnan suunnitteluun					
- Koulussa on projekteja ja teemapäiviä liittyen kestävään kehitykseen					

TAVOITE	ALKUKARTOITUS: Miten toteutuu tällä hetkellä?			Valitaan kehittämis-kohteeksi & vastuuhenkilö(t)	LOPPUKARTOITUS JA ARVIOINTI: onnistuiko tämän kehittäminen? Miten toteutui käytännössä?
	hyvin	osittain	ei toimia		
<i>Koulun arjessa toteutetaan kestävän kehityksen ekologisia teemoja:</i>					
- Lajittelu ja kierrätys					
- Energian säästäminen					
- Luontosuhteen vahvistaminen					
- Puututaan ruokahävikkiin ja puhutaan ruoan ekologisuudesta					
<i>Koulussa toteutetaan kestävän kehityksen sosiokulttuurisia teemoja:</i>					
- Kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäiseminen					
- Hyvinvoinnin edistäminen					
- Kulttuuriperinnön vaaliminen					
<i>Koulu kestävän kehityksen oppimisympäristönä</i>					
- Oppilaat osallistuvat koulun ylläpitotoimiin					
- Yhteisestä hyvästä, koulun ja pihan siisteydestä huolehtiminen					
<i>Työyhteisön aiheuttamien ympäristöhaittojen vähentäminen:</i>					
- Vähennetään energian kulutusta					

TAVOITE	ALKUKARTOITUS: Miten toteutuu tällä hetkellä?			Valitaan kehittämis-kohteeksi & vastuuhenkilö(t)	LOPPUKARTOITUS JA ARVIOINTI: onnistuiiko tämän kehittäminen? Miten toteutui käytännössä?
	hyvin	osittain	ei toimia		
- Vähennetään veden kulutusta					
- Suositaan materiaalien uusiokäyttöä					
- Kestävyysajatus mukana hankintoja tehtäessä					
- Kierrättäminen					
- Huomioidaan ruoan ekologisuus ja eettisyys					
- Huomioidaan henkilöstön eri liikkumistavat					

“Ekososiaalisen sivistyksen johtajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalle kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.”

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/426523>

